

Farkas László (1920–2014)

94 éves korában elhunyt Farkas László amatőrcsillagász, a rákosszentmihályi „Lupus” magán csillagvizsgáló tulajdonosa. Laci bácsi már 1948-ban tagja lett az akkori Magyar Csillagászati Egyesületnek. Az Uránia Bemutató Csillagvizsgálóban Dr. Kulin György előadásai hatására vált amatőrcsillagásszá, amely hobbi elkísérte őt élete végéig. Még ugyanabban az évben elkészítette az Urániában vásárolt tükrökészletből első távcsövet, egy 150/1500-as Newton reflektort. Ezt a távcsövet több hasonló követte az évek során, mindig jobb és jobb megoldásokra törekedve azok megépítése során.

Farkas László otthonában, a 90-es évek végén. A felvétel – stíluszerűen – Iskum József napészleléshez használt videó-CCD-kamerájával készült

Időközben baráti kapcsolat alakult ki Kulin György és őközött, ebben az időszakban született Kulin híres mondása – amikor csak meglátta barátját –, hogy „nem félünk a Farkastól”, ami szinte Laci bácsi jelképévé vált.

1969-re elkészült a családi ház kertjében az első letolható tetős észlelőházikó, amelynek főműszere egy 20 cm-es Newton-reflektor volt. Ekkorra tehető a „Lupus” elnevezésű csillagvizsgáló alapítása.

Alkalmazkodva a városi amatőröket sújtó fényszennyezéshez, Laci bácsi elsősorban Nap-, Hold- és bolygómegfigyelésekkel foglalkozott, észleléseit eljuttatta a Meteor megfelelő rovatai számára is. Saját bevallása szerint a Nap megfigyelése volt számára a legkedvesebb.

1977-ben épült fel a ma is meglévő 3 m átmérőjű kupolás csillagvizsgáló, amely a jobb kilátás érdekében a talajszinttől kb. 4-5 m magasra került. A kupola forgatását és a rés nyitását is villanymotoros vezérléssel lehetett működtetni.

A 60-as, 70-es években épült házi távcsövek az akkori hiánygazdaságban nem voltak éppen az optika és a finommechanika remekei, és Laci bácsi sem volt elégedett akkori műszereivel. Egy családi nyaralás alkalmával megismerkedett egy keletnémet házaspárral, amiből hosszú barátság született. Ezen a kapcsolaton keresztül Laci bácsi hozzájutott a kiváló Zeiss-optikákhoz. Talán nem volt alkalom, hogy ne mesélte volna el a következő történetet. „Amikor az első 80/1200-as Zeiss AS lencsémét megvettem, és azt csak egy egyszerű karton csőben ideiglenesen megszereltem, természetesen mindenféle jusstírozás nélkül, és azt a Szaturnuszra irányoztam, kérlek szépen a Szaturnusz borotva élesen látszott a Cassini-réssel és a holdjaival, ahogy azt korábban soha nem láttam tükrös távcsöveimmel. Ezek után mondtam is a Gyurkának (Kulin Györgynek), hogy hagyjuk ezt a távcsőtükör-csiszolást, és inkább hozzuk be a magyar amatőröknek a kiváló és (akkor még) olcsó Zeiss-optikákat.” Ettől kezdve Laci bácsi a Zeiss-optikák lelkes hívévé vált. A „Lupus” csillagvizsgáló műszerparkja egyre bővült, 100/1000 AS, 110/1650 AS, 150/2250 Cassegrain, Zeiss IB tengelykereszt, valamint a kiegészítők egész sora (okulárrevolver, Hold-bolygó kamera, mikrométer, színszűrők, neutrálszűrők, SFO napszűrő, fényképezőgépek, fotólabor) segí-

tették az észlelői tevékenységet. Debreczeni István amatőrcsillagászal, a kitűnő mechanikus szakemberrel ápolta baráti kapcsolata révén ezek az optikák professzionális szinten épültek távcsövé. Bizton állíthatjuk, hogy a 80-as évek végén és a 90-es évek elején Laci bácsié volt hazánk egyik legjobban felszerelt amatőr obszervatóriuma.

Az amatőrcsillagászat mellett, ő és felesége (akit rajongással szeretett) lelkes amatőr fényképészek is voltak. Jól felszerelt fekete-fehér fotólabor is üzemelt a családi házban. A precíz IB mechanika lehetővé tette immár az asztrofotózást is. A Föld és Ég folyóiratban gyakran találkozhattunk nagyfelbontású Hold- és Nap-felvételeivel, amelyeket Zeiss hold-bolygó kamerával készített, nem ritkán 6,3x-os vagy 10x-es nyújtással. Akkoriban ez a csúcst jelentette.

Nyugdíjazásuk után a nyarakat rendszeresen balatonfüredi nyaralójukban töltötték. Természetesen ilyenkor a 10 cm-es refraktort is magukkal vitték. Az ottani sötétebb égbolt a mély-ég fotózást is lehetővé tette a refraktor ellensúly tengelyére szerelt 5,6/500-as Pentacon teleobjektívvel.

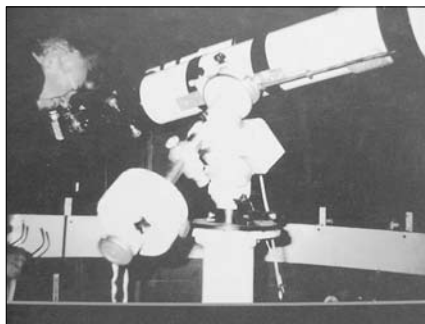
Felesége mellett László és Ferenc fia is támogatta őt e nemes hobbi művelésében. Laci bácsi még 70 éves kora után is a kis obszervatórium fejlesztésén fáradozott. 1995-ben a korábbi távcsöveket eladva Ferenc fia közreműködésével egy igen komoly teljesítményű távcsővel bővült a csillagvizsgáló, egy 130 mm-es Starfire EDT triplet apokromát refraktor lett a főműszer! Az eladott 110/1650-Zeiss AS objektív (kis kerülettel) a Hegyhátsági „Scutum” obszervatóriumba került, ahol a mai napig is használják a napfoltok észlelésére.

László fia közreműködésével 2001-ben jelent meg az évek alatt elkészült fotókból egy könyv, amelynek címe: Csillagok a lelkedben / Stars on my mind. Ebben a magyar és angol nyelven íródott (és CD melléklettel ellátott) könyvben a saját asztrofotói révén próbál meg a szeretett hobbiból valamennyit átnyújtani a kedves olvasónak.

Magam is tanúja voltam annak, ahogy Laci bácsi közel a nyolcvanhoz is milyen fürgén ment fel a meredek létrán a kupolába „egy kis

közös napészlelésre a Starfire-rel”. Akkoriban készült el protuberancia-toldata (Iskum József műszere alapján), amellyel élményt jelentett számára a protuberanciák megfigyelése.

Kitörő lelkesedéssel fogadta a digitális asztrofotózásban rejlő, addig szinte elképzelhetetlennek tűnő lehetőségeket, de a csillagászat egyéb területeit is figyelemmel kísérte. Azonban akkoriban már nem kívánt az új technikai megoldásokkal élni. Ahogy mondogatta „én már maradok a hagyományos fotózásnál, ezt ismerem, a digitális technika maradjon a fiataloknak”.

Farkas László a kupolában, a 130 mm-es Starfire-refraktorral

Ahogy az idős kor egyre inkább megnehezítette életét, befejezte a megfigyelő tevékenységet, az értékes műszereket leszerelte a kupolában, és elcsomagolta azokat a tároló ládáikba. Ettől kezdve a kupola már üresen állt a kertben...

Hosszan tartó, türelemmel viselt betegség után 2014. április 5-én elhunyt. Farkas László emlékét őrzi a családon kívül a számtalan barát. Laci bácsi mindig vidám, barátkozó, segítőkész, elegáns úriember volt. Soha nem kérkedett tudásával vagy felszerelésével, szívesen osztotta meg tapasztalatait másokkal, minderről így írt a Meteorban: „Mindig arra törekszem, hogy mások elkerüljék azt a sok-sok buktatót amin én keresztülmentem fotózás és műszerépítés területén.”

Farkas László tovább él észleléseiben, fotóiban, amelyek az MCSE észlelési archívumban is elérhetők.

Nyugodjék békében!

Áldott Gábor

Évkönyveinkből

Meteor csillagászati évkönyv 2009. A Csillagászat Nemzetközi Éve tiszteletére évkönyvünk minden korábbinál nagyobb terjedelemben, közel 400 oldalon jelent meg. Ízelítő évkönyvünk tartalmából: Frey Sándor: Hogyan kezdődött a fény korszaka?, Kiss László: Válogatás a változócsillagászat új eredményeiből, Kereszturi Ákos: Újdonságok a Naprendszerben, Bartha Lajos: Négy száz éves a távcső, Galileo Galilei: Sidereus Nuncius, Szécsényi-Nagy Gábor: Mérföldkövek a csillagászat és a megfigyelőeszközök fejlődésében, Fűrész Gábor: ELTervezett távcsövek, Szatmáry Károly-Szabados László: Űrtávcsövek. A 2009-es év folyamán megfigyelhető jelenségekről és a jelentősebb évfordulókról a Kalendáriumban olvashatunk. A kötetet az intézményi beszámolók zárják. Ára 1950 Ft (tagoknak 1000 Ft)

Meteor csillagászati évkönyv 2010. Az év folyamán várható csillagászati jelenségek mellett a következő cikkeket közöljük a 2010-es kötetben: Székely Péter: Újdonságok kompakt objektumokról, Sódornai Bognár Zsófia: A fehér törpe csillagok világa, Szabó M. Gyula: A kozmikus távolságlétra – távolságmérés a csillagászatban, Kolláth Zoltán: Még nem búcsúznak a Hubble-űrtávcsőtől, Illés Erzsébet: Hogyan látjuk ma az óriásbolygók világát?, Hargitai Henrik: Javaslat a planetológiai nevezéktan magyar rendszerére, Intézményi beszámolók (MCSE, MTA KTM CSKI, ELTE Csillagászati Tanszék, SZTE Kísérleti Fizika Tanszék) Ára 2010 Ft (tagoknak 1000 Ft)

Meteor csillagászati évkönyv 2011. Az új évtized első csillagászati évkönyve sok jó hírrel szolgál: végre ismét észlelhetünk egy jelentős mértékű részleges napfogyatkozást, valamint két teljes holdfogyatkozást. Emellett további érdekes jelenségekben sem lesz hiány (együttállások, csillagfedések, meteorrajok, üstökösök, kisbolygók stb.). Mindez kiderül a kötet első felét betöltő 170 oldal terjedelmű Kalendárium előrejelzéseiből, térképeiből, táblázataiból. Kötetünk cikkei: Kálmán Béla: A napkutató új eredményeiből, Kovács József: „Theoria motus corporum coelestium...”, Benkő József – Szabó Róbert: Idősorok az úrból, Kun Mária: Új ablakok a csillagközi anyagra, Hegedűs Tibor: A Tejtúrtéren napjainkban, Budavári Tamás: A Világegyetem színe, intézményi beszámolók. Ára 2400 Ft (tagoknak 1000 Ft)

Meteor csillagászati évkönyv 2012. Ízelítő a tartalomról: Kalendárium - jelenségnaptár, Galántai Zoltán: Az emberiség és a tudomány jövőjéről a 2012-es „világvége” ürügyén, Kereszturi Ákos: Újdonságok a Naprendszerben, Illés Erzsébet: A Vénusz, ahogy ma látjuk, Kovács József: Válogatás az asztrofizika új eredményeiből, Kun Mária: Száz éve ismerjük a reflexiók kódok természetét, Gyürky György: Magreakciók a csillagokban, Frey Sándor: Kettős aktív galaxismagok, Horváth István: Gammakitörések, Almár Iván: dr. Fejes István (1939-2011) és dr. Nagy Sándor (1945-2011) Búcsú két baráttól és kollégától. Intézményi beszámolók: MCSE, MTA KTM CSKI, ELTE Csillagászati Tanszék, SZTE Szegedi Observatórium. Ára 2500 Ft (tagoknak 1000 Ft)

Kiadványaink megvásárolhatók személyesen a Polaris Csillagvizsgálóban, illetve megrendelhetők banki átutalással, a megjegyzés rovatban a kiadvány(ok) pontos megnevezésével és a megrendelő postacímének feltüntetésével. **Az MCSE bankszámla-száma: 62900177-16700448**